

Asesor sądowy

Asesorom sądowym¹, co by zostali rychło sędziami

O asesorach, a o asesorach sądowych w szczególności², jest mowa na poziomie ustaw o charakterze ustrojowym wymiaru sprawiedliwości. I tak, asesorowi sądowemu są poświęcone m.in. regulacje w art. 134 – 136 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych³, w art. 10 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych⁴, w art. 43 – 48 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych⁵.

Na przykładzie asesorów sądowych z ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (zwanej dalej USP) podejmuję się otwarcia tematu, który od dawna mnie nurtuje, a ma znaczenie, i to, jak sądzę, istotne, dla całego porządku prawnego RP. Trzeba dostrzec, że w obecnym stanie faktycznym mamy 1.637 asesorów sądowych, którzy orzekają w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy są do tego uprawnieni ?

Konstytucja RP milczy na temat asesora sądowego. Kodeks postępowania karnego milczy na temat asesora sądowego. Kodeks postępowania cywilnego również milczy na temat asesora sądowego⁶. Wskazane ustawy nie milczą natomiast na temat sędziego.

Konstytucja RP wprost odwołuje się do pojęcia sędziego w art. od 178 do 181⁷. Tak samo i Kodeks postępowania karnego (np. art. 28, art. 40), jak i kodeks postępowania cywilnego (np.

---

¹ Por. *Postanowienie* Trybunału Konstytucyjnego z 30 października 2006 r., sygn. akt: S 3/06, OTK-A 2006/9/146.

² Poza asesorami sądowymi, w tzw. porządku prawnym RP mamy do czynienia z asesorami prokuratorskimi, notarialnymi i komorniczymi.

³ Dz.U.01.98.1070 ze zmianami.

⁴ Dz.U.02.153.1269 ze zmianą.

⁵ Dz.U.97.117.753 ze zmianami.

⁶ Milczy też na temat referendarza sądowego, który podejmują również czynności orzecznicze zastrzeżone dla Sądu.

⁷ Konstytucja RP tak o to wypowiada się na temat sędziów: Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom. Sędziom zapewnia się warunki pracy i wynagrodzenie odpowiadające godności urzędu oraz zakresowi ich obowiązków. Sędzia nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony. Sędziowie są nieusuwalni. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku na skutek uniemożliwiających mu sprawowanie jego urzędu choroby lub utraty sił. Tryb postępowania oraz sposób odwołania się do sądu określa ustawa. Ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku. W razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych wolno sędziego przenosić do innego sądu lub w stan spoczynku z pozostawieniem mu

art. 47, 48). O asesorach zaś jest mowa, jak już wskazano, w ustawach o charakterze ustrojowym wymiaru sprawiedliwości. Nie ma o nich mowy w przepisach dotyczących postępowania przed sądami.

Na wstępie należy zastanowić się nad tym, czy brak w Konstytucji zapisu o asesorach sądowych dyskredytuje ich uprawnienie do orzekania, zwłaszcza, że art. 176 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że: „Ustrój i właściwość sądów oraz postępowanie przed sądami określają ustawy.” Jest rzeczą oczywistą, że Konstytucja RP tylko w sposób ramowy określa ustrój Państwa Polskiego. Określa jego najważniejsze instytucje, szczegóły pozostawia tzw. prawodawcy zwykłemu. Nie zawiera więc oznaczenia wszystkich organów oraz podmiotów (np. burmistrzów, wójtów), które tworzą ustrój tego Państwa, ale zawiera wszystkie istotne organy i podmioty.

Rzecz w tym, moim zdaniem, że „ustrój sądów” dotyczy sfery zastrzeżonej dla sądów, a przez pryzmat zapisów zawartych w Konstytucji RP, tylko dla sędziów. Rozdział VII Konstytucji RP został mianowany jako: „SĄDY I TRYBUNAŁY”. Już pierwszy artykuł tegoż rozdziału (173) stanowi, że „Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz.” Jedną z konsekwencji takiego zapisu jest to, że „inne władze” nie mogą ingerować w to, co jest zastrzeżone dla sądów i trybunałów. Brak więc wskazania w Konstytucji asesorów sądowych jako osób, które, tak jak sędziowie „w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom” daje asumpt do stanowczego twierdzenia, że asesorowie sądowi nie mając takich cech jak sędziowie, nie mogą sprawować wymiaru sprawiedliwości, gdyż nie zostali wyposażeni przez Konstytucję RP w atrybuty sędziego.

Poczynione w art. 135 § 2 USP uregulowanie prawodawcy zwykłego, a mianowicie, że: „W zakresie orzekania asesorzy sądowi są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.” nie czyni zadośćczynienia dla niezależności i niezawisłości asesora sądowego. Zapis ten ma wymiar fasadowy. Ma jedynie literalnie wesprzeć twierdzenie co do równości stanu sędziowskiego w zakresie orzekania. W sytuacji, gdy za owym zapisem nie idą gwarancje niezawisłości, gwarancje, które mają sędziowie, to twierdzenie o fasadowości powołanego przepisu art. 135 § 2 USP, dopełnia jego również pozorancki wymiar.

W sytuacji, gdy, m.in.:

1. asesor sądowy: w przeciwieństwie do sędziego: nie ma takiego samego wynagrodzenia co sędzia. Sędzia Sądu Rejonowego⁸
2. warunki pracy asesora są, co do zasady, gorsze od sędziego, gdy asesor ma zazwyczaj więcej pracy jak sędzia⁹

---

pełnego uposażenia. Sędzia nie może być, bez uprzedniej zgody sądu określonego w ustawie, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się prezesa właściwego miejscowo sądu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

⁸ Por. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 06 maja 2003 r. w sprawie stawek podstawowych wynagrodzenia zasadniczego sędziów powszechnych, asesorów i aplikantów sądowych oraz stawek dodatku funkcyjnego sędziów (Dz.U.03.83.761 ze zmianami). Kwota bazowa asesora sądowego wynosi 2,5, zaś kwota bazowa sędziego sądu rejonowego wynosi 3,3. (Jeżeli asesor wykonuje taką samą pracę co sędzia, to dlaczego kwota bazowa jest niższa? Skąd owa dyskryminacja?)

⁹ Jestem przekonany, że statystycznie rzecz ujmując, asesorzy mają więcej „załatwień” jak sędziowie. Przynajmniej tuż przed wizytacją.

3. asesor sądowy: w przeciwieństwie do sędziego: jest mianowany, a nie powołany: różnica między mianowaniem a powołaniem odnosi się przede wszystkim do sposobu ustania stosunku pracy, trybu postępowania co do ustalenia przewinień i jego skutków w zakresie stosunku pracy
4. asesor sądowy: w przeciwieństwie do sędziego: jest mianowany na czas oznaczony, a nie na czas nieoznaczony
5. asesor sądowy: w przeciwieństwie do sędziego: na okres pełnienia czynności sędziowskich pozostaje pod pieczę¹⁰ wyznaczonego do pełnienia funkcji konsultanta, a sędzia takiego konsultanta nie ma
6. asesor sądowy: w przeciwieństwie do sędziego: nie jest funkcjonariuszem publicznym, gdyż nie został wymieniony w art. 115 § 13 KK jako funkcjonariusz publiczny, przepisie, który obejmuje katalog funkcjonariuszy podlegających ochronie prawnej
7. do asesorów sądowych, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, stosuje się przepisy dotyczące sędziów, z w y j ą t k i e m art. 66 (inna treść roty), art. 68 § 2 (rozwiązania stosunku służbowego), art. 69-74 (przechodzenie w stan spoczynku), art. 77 § 1-5 i § 7 (delegacja), art. 91 § 1 i § 2-4 oraz § 9-11 (wynagrodzenie), art. 94a (jednorazowe odszkodowanie), art. 94b (ocena uszczerbku na zdrowiu), art. 98 (urlup na czas trwania kampanii wyborczej) oraz art. 102 (uposażenie rodzinne)
8. do asesorów sądowych stosuje się odpowiednio przepisy art. 82a (stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych)
9. asesor sądowy, jako że nie jest sędzią, nie może być prezesem sądu
10. asesorzy sądowi nie mają takich samych praw co sędziowie

nie możemy stanowczo i odpowiedzialnie mówić, że „W zakresie orzekania asesorzy sądowi są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.” Aby być niezawisłym, trzeba mieć gwarancje niezawisłości. A tych, ani Konstytucja, ani USP nie daje asesorom sądowym.

Obserwacje autora niniejszego wystąpienia dowodzą, wspierane również informacjami przesyłanymi „z ust do ust, tradycją niepisaną”, że asesorom powierza się prowadzenie spraw najtrudniejszych, często „poza kolejnością” wpływu, po to, aby mogli się „wykazać” przed wizytatorami, przed Sądami II instancji. W sprawach rozpoznawanych przez Sądy, osoby tworzące składy orzekające, muszą mieć taką samą sytuację prawną nie tylko w zakresie orzekania, ale i we wszystkich innych sprawach dotyczących „stanu sędziowskiego”. W przeciwnym wypadku, asesor sądowy podległy służbowo Ministrowi Sprawiedliwości, w naturalnej obawie o swoje stanowisko, o swoją przyszłość, wyda, a w każdym razie może wydać orzeczenie (w zakresie zastosowania tymczasowego aresztowania, w zakresie skazania, w zakresie wysokości kary, itd.) zgodne z wnioskiem prokuratora, mimo że dany wniosek nie odpowiada jego przekonaniu. (Słyszałem, nie-raz, poza tzw. protokołem, że „jako asesor nie mogłem orzec inaczej, niech sąd odwoławczy najwyżej zmieni „moje” orzeczenie”). Jak rozpoznać wniosek, który pochodzi od prokuratora, a więc podmiotu, którego przełożonym tak dla asesora jak i dla prokuratora jest ten sam Minister Sprawiedliwości ?

Asesor sądowy nie może zależeć od Ministra Sprawiedliwości, gdyż istnienie owej zależności godzi w niezawisłość i niezależność rozstrzygnięć.

Co Minister Sprawiedliwości na to ?

---

¹⁰ Co to znaczy być pod pieczę ?

Szczecin, 09 kwietnia 2007 r.